संस्कृत

प्रायश्चित्त

८-भाग

६१८ प्रा।२०

सर्वप्रायश्चित्तविधिः

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(1)

॥श्रीगणेशायनमः॥भट्टरामेश्वरसुतोभट्टनाराय
णःसुधीः॥नत्वाशिवौसंविनार्यलनुलेत्यष्टिपधतिं॥
असन्नमरणंपित्रादिंपुत्रादिस्तीर्थेनीत्वाप्रायश्चि
त्तंकुर्यात्॥तच्चषड्बं[illegible]वासार्धाब्दंवायथाश
क्तितद्देवसुवर्णादिप्र[illegible]यतेनकृच्छ्रमात्रंकृत्वा॥
तेनकुर्यात्॥कृच्छ्रमा[illegible]कृत्वास्थूलकांतेकुर्यात्॥त
द्यथा॥चतुरस्त्रीनेकंवाश्रोत्रियानुपविश्यकृतस्नानेश
क्तौसत्यांक्लिन्नवासाअभुंजानःपर्षदंप्रदक्षिणयमा
नोधरण्यांसाष्टांगप्रणमेत्॥ततस्तैःकिंतेकार्यंमिथ्या
वमादीःसत्यमेववदेत्यादिपृष्टेपर्षदये॥वृषयोःप्रत्या

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

३ म्नायत्वेनयथाशक्तिःस्वर्णरूप्ययोर्निष्कंतत्तदर्धंतदर्धंवानि
(2) धायामुकस्यमेजन्मप्रभृतिअद्ययावत्ज्ञानाज्ञानका
माकामसकृदासकृत्कायिकवाचिकमानसिकसां
सर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तपीतापीतसकलपाल
कातिपातकोपपातकलघुपातकसंकलीकरणमलि
नीकरणअपात्रीकरणजातिभ्रंशकरप्रकीर्णकपाकौ ले
नांनिशुध्यर्थंअनुग्रह[illegible]प्रायश्चित्तंउपदिशंतुभवंतः॥
सर्वेधर्मविवेक्तारोगोप्तारःसकलाद्विजाः॥ममदेह
स्यसंशुद्धिंकुर्वंतुद्विजसत्तमाः॥मयाकृतंमहाघोरंज्ञा
तमज्ञातंकिल्बिषं।प्रसादःक्रियतांमह्यंशुभानुज्ञांप्रय
था।पूज्यैःकृतपवित्रोहंभवेयंद्विजसत्तमैः॥एवंप्रार्थ्य।
पुत्रादिभिन्नतःकर्तातदास्मच्छंदस्थोनेतन्नामनिर्दिशेत्॥
प्रार्थनानंतरंमामनुज्ञायसाष्टांगंप्रणामेत्।ततस्तेत्तनुसा ३

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

यंत्तस्य शारीरद्रव्यादिशक्तिमुत्तममध्यमादयक्षाच
विचार्यअस्मिन्पक्षेऽयंशास्त्रइतिनिश्चियपुस्तकवाचन
पूर्वकंकथयेयुः।अनुवादकस्यांत्रिप्रयाम्नायांम्य कल्प
येयुः।अस्मिन्कालेप्रायश्चित्तीनुज्ञायाभिःपुस्तकंदृजोस
भ्यानुज्ञाएजांतचविचार्यप्रजात्वेनच किंचिद्यथाशक्तिद्र
व्यंनिश्चायरुतांजलीपु[illegible]स्तिष्ठेत्।अनुवादकायच
पापीनुस्मारोसरतिद्रूपां[illegible]वदेत्।।ततोनुवादरूप
वीत्कविशेषेपाविशि[illegible]रवंका नांमहापातकव्यति
रिक्तानांक्षयोननवर्षद्वा[illegible]नर्वप्रायश्चित्तेनअमुकप्रया
म्नायद्वाराप्राव्योदीव्यागसहितेनाचीर्णेनथाय विष्यत्तिते
नत्वंकृतार्थोभविष्यतिति उपदिशेत्।। प्रायश्चित्तंशास्त्र
नुसारेणषडब्दंत्र्यब्दंसार्धाब्दंअन्यद्वायवदोनुमतंप्रत्याम्ना
यश्च। गायत्र्यातजपेतिलहोमसहस्रंद्वादशब्राह्मणभोज
नतीर्थयोजनयात्रायांएकगोदानसुवर्णरूपानिष्कत्तदर्ध

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

॥२॥ तदर्धानांगोमूत्र्यानांशतत्रयादानेशुष्क केशाद्वादशस्नानेषु
(3) द्विगुणद्वादशोमामान्नदानाद्वोचैकः प्राजापत्यइति॥तत
शत्कस्यामान्नद्विगुणं द्रव्यं चतुर्गुणंस्यादितियोज्यं॥नि
ष्कशांस्त्रयोरेकवाक्यतानांमाषः४० तदर्धं२० तदर्धं१०
मुख्यसुवर्णलदशांको ... ल्लतोनिवेदितंप्राय
श्चित्तंभवदनुग्रहात्य ... यसंमानपूर्वकंप्रगम्यप
र्षदंविसर्जयेत्॥अस्मि ... निशाच्छेनोपवासःकार्यः॥
इतरेणाहविप्राशनं॥ततः कस्याचिदिच्छायाश्चित्तिथो राम
क्तमाध्यांह्निकःसायाह्नेगंगादौदेशकालौसंकीर्त्य
अमुकशर्मणाममजन्मप्रभृतिअद्ययावत्ज्ञानाज्ञा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नकामाकामसकृदसकृत्स्थूलकायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्प
ष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तपीतापीतसकलपातकानिपातकोपपातकलघुपात
कसंकरीकरणमलिनीकरणापात्रीकरणजातिभ्रंशकरप्रकीर्णकपा
तकानांनिरासेमरणकालेश्रयार्थंपरमेश्वरप्रीत्यर्थंअमुकप्रायश्चि
त्तममुकप्रत्याम्नायत्वेनप्राच्यो [illegible] सहितंयथाशक्तिकरिष्येइति
संकल्प्य॥यानिकानिचपापानि [illegible] सर्वाणिच॥केशान्नाश्रियांति
ष्ठंतितस्मात्केशान्वपाम्यहं॥ [illegible] पक्षोपस्थवर्जनखरोमा
णिवापयित्वाप्राङ्मुखोद्वादश [illegible] नायुर्बलमित्तिमंत्रेणदंता
सत्रेणध्यस्नात्वाभस्मादिस्नानंकुर्यात्॥तत्रभस्मस्नानमेवं॥ईशानायनमइति
शिरसि॥तत्पुरुषायनमइतिमुखे॥अघोरायनमइतिहृदये॥वामदेवा
यनमइतिगुह्ये॥सद्योजातायवैनमोनमइतिपादयोः॥प्रणवेनसर्वांगेनम
द्य॥अग्निरितिभस्म॥वायुरितिभस्म॥जलमितिभस्म॥स्थलमितिभ
स्म॥सर्वंहवाइदंभस्मेतिमंत्रैर्वा॥एवंभस्मस्नानं॥गोमयेनस्नायात्॥गंधद्वा

रामिति। यद्वा। अग्रमग्रश्चरंतीनामोषधीनां वनेवने॥
तास्त्वा मृषभूपत्नीनां पवित्रं कायशोधनं। मृत्तिकास्नपनं।
बलिस्थापवेतानां खिद्रं। भूमिं प्रार्थ्य। मा वो रिषत्खनिता वे
ति खनित्वा। स्योना पृथिवि भवेतीं मृदमादाय॥ आयने ते
परायणेति दूर्वामादाय। गायत्र्याभ्युक्ष्य। भूमौ मृदं निधाय प्रा
च्यदेशात्का ज्ञादिस्त्रु बामत्स्नानम [illegible] इति संकल्प्य॥ मृदं कुर्वोना सु
क्षेत्॥ नतो दिक्षु मृदं क्षिपेत्॥ [illegible] मनितिर्वरस्यां॥ यमायमधुमत्तमे
मिति दक्षिणस्यां॥ ललाटे मीदि[illegible]॥ वयं सोमेत्युत्तरतः॥ तेस्त्वर्यमि
त्युपरिष्टात्॥ अधः पद्मस्येत्यधः॥ [illegible]ष्णु॥ सहस्रशीर्षेति शिरसि॥ अक्षीभ्या
मिति मुखे॥ ग्रीवाभ्य इति ग्रीवायां॥ [illegible]रति हृदये॥ नाभ्या नाभिं नइति
नाभौ॥ इमिंद्र सनोपसइति बाह्वोः॥ सोमानं स्वरणमिति कक्षयोः॥ यः कुक्षिरि राम
ति कुक्ष्योः॥ बह्वीनां पितेति पृष्ठे॥ ऊरुभ्यामिति ऊर्वोः॥ मेहनादुनमिति जान्वोः॥
एतावानस्येति पादयोः॥ यस्य विश्वानीति हस्तयोः॥ अंगादंगादिति अनेन पुरु
षसूक्तेन सर्वांगोद्वर्तनं॥ एतावत्स्नानं कोभ्यंके कां तेस्यादिभिः सर्वांगोद्वर्तनमात्रं॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5A)

ततअश्वक्रांतेत्यादिभिः॥सतिलांसदूर्वांन्दंद्विशिरसिनिधायमृत्तिकास्ना
नंप्रक्षाल्यतीर्थंप्रार्थयेत्॥हिरण्यशृंगं॥यन्मयामनसावाचा॥इमंमे
गंगे॥इदंतेन्याभिः॥गंगागंगेतिमंत्रैः॥ततःसुमित्रियानः॥समुद्र
ज्येष्ठाइतिचस्रभिः॥एतानिंद्रमित्रेतिस्रभिः॥ततस्समंदीधावती
तिसूक्तेनपावमानीतिभिः॥आपोहिष्ठेतितृचेनमार्जनंकृत्वा॥इमंमे
गंगेइत्युदकमालोड्य॥ऋतं[illegible]अघमर्षणंकुर्यात्॥प्रवाहाभि
मुखस्त्रिवारंमार्जयेत्॥स्नानं[illegible]कृत्वा॥आचम्य॥विष्णुदैवतेनत्रि
न्याधिकाःब्राह्मणान्भोजयेत्पूर्व[illegible]॥आमान्नंवादद्यात्॥इदमेवप्रा
यश्चित्तांगंविष्णुश्राद्धमित्यभिधीयते॥गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनानि
चतुर्दश॥यस्मात्तस्माच्छिवंमेस्यादिहलोकेपरत्रच॥इतिमंत्रेणगोदा
ननिष्क्रयद्वाराकुर्यात्॥ततोग्निस्थापनादिपूर्वकंआज्येनव्याहृतिभिः
पापापहविष्णुदैवतेनअष्टाविंशतिरष्टोत्तरशतंवाहुतीर्जुहुयात्॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

पंचगव्यं कार्यं ॥ सुवर्णादिपात्रे पद्मादिपात्रे वा ताम्रायां गोमूत्रं त्रि
पलं गायत्र्या प्रणवेन वादाय ॥ अंगुष्ठादिपरिमितं श्वेतायां गोमयं ॥
गंधद्वारामित्यादाय । कपिलायाः पयः सप्तपलं आप्यायस्वेत्या
दाय । नीलायाः सप्तपलमेव । दधिक्राव्ण इत्यादाय ।
कृष्णायाः घृतमेकपलं घृतं मिमिक्ष इत्यादाय । कुशोदकमेक
मेकपलमापो हि ष्ठेत्यादाय । ... प्रणवेनैव युयाद्वि
यकाष्ठेन निर्मथ्य प्रणवेन ... सप्तपत्रैः कुशैर्दशाहु
तीर्जुहुयात् ॥ इरावती ... हि ॥ पृथिव्याइ० ॥ इदं
विष्णु० । विष्णवइदं ॥ मान ... ० । रुद्रायइ० । ब्रह्मजज्ञानं०
ब्रह्मणइ० । अग्नये स्वाहा ... ० । सोमाय स्वाहा । सोमाय०
गायत्र्या । सूर्यायइ० । ॐ स्वाहा प्रजापतयइदं० । ॐ भूर्भुव
स्वः स्वाहा । प्रजा० अग्नये स्विष्टकृते स्वा० । अग्नये० । ततः
पहणं करिष्ये ति द्विजान्पृच्छा ॥ कुरुष्वेत्यनुज्ञातः प्रणवे
न सर्वं पिबेत् । एतच्च ग्रामाद्बहिर्नेयारेस्तीरे नक्षत्रदर्शने कार्यं ॥ राम

९

(5A)

अशक्तौ गोमूत्रादि स्वल्पं ग्राह्यं ॥ सर्वस्यपेयाल ॥ अस्मिन्दि
न उपवासः शक्तस्या ॥ अशक्तस्य हविष्याशनं ॥ ग्रहमार्ग
स्य चिह्नं स्मरन् ॥ प्रायश्चित्तं संकल्पानुसारेणाश्रयात्माय
द्वारा उत्तरांगानि कुर्यात् ॥ व्याहृतिभिराज्यं एवंवत् हुत्वा ॥
पुनः प्रायश्चित्तांग विष्णु [illegible] चात्तातो गोदानं एवं वचरेत् ॥
एवं प्रायश्चित्तं कृत्वा ॥ श्रा [illegible] दशदानान्यपि कुर्यात् ॥
गोमूत्र तिलहिरण्याज्यं वा [illegible] यं गुडानि च । रौप्यं लवणा
न्वियादुर्दशदानान्यनुक्र [illegible] ॥ सर्व ॥ प्रायश्चित्ते समासं ॥
शाके १७५१ विरोधिनाम संवत्सर मार्गशीर्षशुक्लनवमितद्दिने
पुस्तकं समाप्तं ज्योतिषोपनाम कमप्पररकरस्येदं पुस्तकं ॥
स्वार्थं परार्थं च

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com